

WYCHOWANIE TO PODSTAWA

TO JUŻ PIĄTY I ZARAZEM OSTATNI
MODUŁ. REFLEKSJA ZATEM, BĘDZIE
DOTYCZYŁA TAKŻE TWOJEGO
PROCESU UCZENIA SIĘ W KURSIE.
ZAPRASZAMY!

Projekt “Wychowanie to podstawa” korzysta z dofinansowania o wartości 109 tys. euro otrzymanego od Islandii, Liechtensteinu i Norwegii w ramach Funduszy EOG.

Celem projektu “Wychowanie to podstawa” jest przygotowanie i upowszechnienie modelowego procesu planowania, tworzenia i wdrażania rozwiązań wzmacniających funkcję wychowawczą szkoły, nastawioną na kształcenie u uczniów i uczennic kompetencji społecznych, obywatelskich i osobistych, przy jednoczesnym wzmocnieniu inkluzyjności działań edukacyjnych.

MODUŁ PIĄTY: JA WYCHOWAWCA / WYCHOWAWCZYNI uwrażliwiam uczniów i uczennice na problemy i wyzwania lokalne i globalne oraz angażuję do stawiania im czoła.

CEL MODUŁU:

**Wsparcie wychowawców i wychowawczyń
w uwrażliwianiu i angażowaniu uczniów
i uczennic w mierzeniu się z lokalnymi
i globalnymi wyzwaniami.**

MODUŁ PIĄTY: JA WYCHOWAWCA / WYCHOWAWCZYNI uwrażliwiam uczniów i uczennice na problemy i wyzwania lokalne i globalne oraz angażuję do stawiania im czoła.

KRYTERIA SUKCESU MODUŁU 5.

OU (osoba ucząca się):

→ Podejmie działania, które pomogą jej uczniom i uczennicom:

- podejmować krytyczną analizę przekazów medialnych,
- znajdować informacje na temat potrzeb społecznych/środowiskowych/gospodarczych lokalnych i globalnych różnych środowisk i określać własne stanowisko w tych kwestiach,
- rozumieć, czym jest holistyczne podejście i interdyscyplinarność w patrzeniu na wyzwania,
- zdefiniować własne możliwości, czyli określić, na czym polega własna sprawczość (odpowiedzialność, solidarność),
- sprecyzować pomysły na zaangażowanie się młodych ludzi,
- przeciwstawić problemom zalety wynikające z bogactwa różnorodności społeczeństw,
- dostrzegać bogactwo różnorodności we własnej grupie klasowej i identyfikować własną rolę w edukacji włączania dzięki doprecyzowaniu, jak współpracuję, włączam, wspieram koleżanki i kolegów.

→ Podejmie refleksję o własnym procesie uczenia się w kursie.

REFLEKSJA:

Które z powyższych kryteriów zaciekawia Cię najbardziej i dlaczego? Zwerbalizuj w dowolnej formie swoje argumenty.

ĆWICZENIE W PRZYWOŁYWANIU WIEDZY

1. Przywołaj dwie rzeczy z poprzedniego modułu, które zwróciły Twoją uwagę.
2. Przypomnij, czym jest samorządność uczniowska?

WYJAŚNIENIE:

Ćwiczenia w przywoływaniu przebudowują i wzmacniają pamięć. Sprzyjają więc uczeniu się. Dlatego zaczynamy od takiego ćwiczenia.

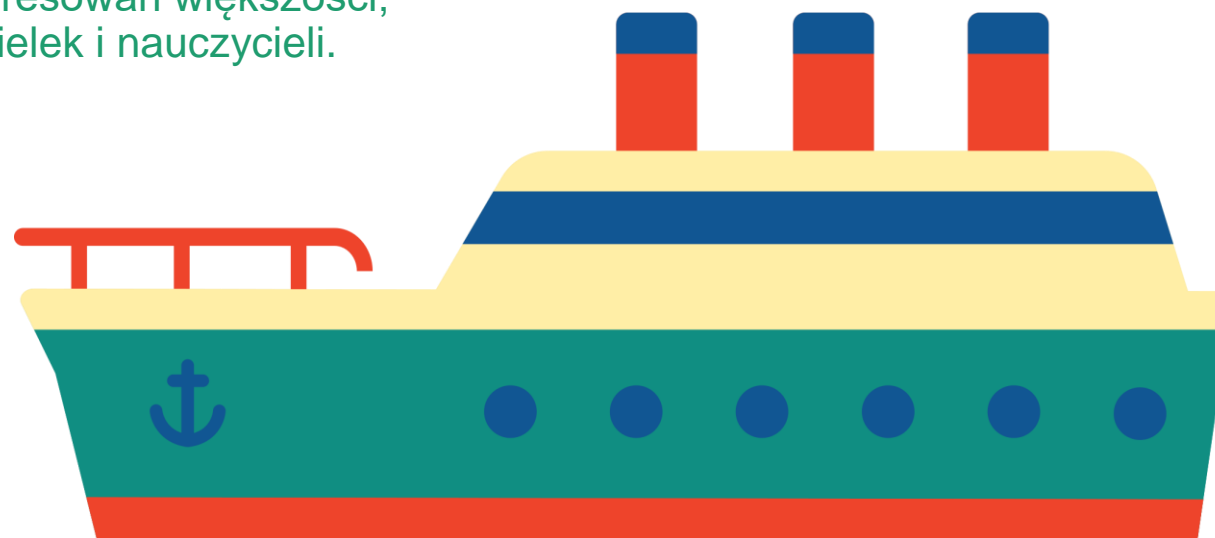

Dlaczego w naszym kursie poruszamy zagadnienia angażowania uczniów i uczniów w problemy lokalne i globalne?

Najważniejszą umiejętnością, która powinna zajmować centralne miejsce w pracy szkoły jest uczenie się. Uczenie się musi dotyczyć wyzwań, jakie zmieniający się, niestabilny świat stawia dziś przed młodymi ludźmi. Szkołę (a może edukację) należy dziś definiować w taki sposób, aby możliwe stało się sprostanie największym wyzwaniom współczesności.

Nie można udawać, że szkoła jest miejscem oderwanym od wszystkiego, co ją otacza w lokalnym lub/i globalnym wymiarze. Nie można zamykać okien i drzwi szkoły i pozostać ślepyimi i głuchymi na to, co dzieje się na zewnątrz. Szkoła musi zauważać świat realny i reagować na niego. Wszyscy jesteśmy załogą, która musi czuć współodpowiedzialność za wytyczanie celów, reagowanie na trudności i niebezpieczeństwa. Nie możemy pozwolić sobie na bycie jedynie pasażerami.

A ponieważ wychowawczynią / wychowawcą w szkole jest się niezależnie od tego, czy formalnie pełni się taką funkcję, czy też nie, więc uwrażliwienie na problemy lokalne i globalne w dużym stopniu leży w obszarze zainteresowań większości, czy nawet wszystkich nauczycielek i nauczycieli.

**JESTEŚMY
ZAŁOGĄ,
NIE
PASAŻERAMI**

W angażowaniu uczennic i uczniów w sprawy społeczności lokalnej pomoże Ci zestaw materiałów zgromadzonych wokół pięciu tematów:

Ja, moi uczniowie i uczennice oraz nasza szkoła jako część społeczności lokalnej. Dowiesz się tutaj, jak wyjaśniać klasie powiązania występujące w społeczności lokalnej i jak stworzyć ze szkoły ważne miejsce lokalnej aktywności.

SPOŁECZNOŚĆ LOKALNA - NARZĘDZIOWNIK

Jak zainteresować uczniów i uczennice tym, co się dzieje w okolicy? Znajdziesz tu podpowiedzi, jak zachęcić klasę do spojrzenia na najbliższe otoczenie w inny sposób niż dotychczas i odkrycia jego potencjału.

Modelowanie postawy obywatelskiego zaangażowania w sprawy lokalne. Odkryjesz, jak poprzez własne postawy przekonać młodych ludzi do działania.

Jak zaangażowanie uczniów i uczennic w działania ze społecznością lokalną i na jej rzecz może wzmocnić mnie jako wychowawcę? Zobaczysz, co tobie może dać włączanie klasy w działania lokalne.

Jak zaangażowanie w działanie z i na rzecz społeczności lokalnej może wzmocnić moich uczniów i uczennice? I przede wszystkim, zastanowisz się nad tym, co konkretnie da dzieciom zachęcenie ich do podejmowania inicjatyw lokalnych.

*Inspiracją może być także webinarium na ten temat, które odbyło się 1 marca 2021 roku: „**Jak angażować uczniów i uczennice w działania lokalne?**”*

https://www.youtube.com/watch?v=e2-5DcclAgU&ab_channel=FundacjaCentrumEdukacjiObywatelskiej

Zapraszamy do oglądania te osoby, które nie miały możliwości w nim uczestniczyć „na żywo” i wszystkie, które brały udział, ale chciałyby odświeżyć swoją pamięć.

SPOŁECZNOŚĆ GLOBALNA - NARZĘDZIOWNIK

W kolejnym narzędziowniku proponujemy Ci materiały, które mają uwrażliwiać uczniów i uczennice na wyzwania globalne. Uporządkowane są wokół pięciu tematów:

1. Globalne obywatelstwo
2. Praktykowanie dobrej rozmowy
3. Krytyczna analiza otaczającego nas świata
4. Wpływ na świat
5. Twórcze odpowiadanie na wyzwania globalne

W każdym z tych obszarów znajdziesz:

- wskazówki do drobnych oddziaływań wychowawczych w codziennych sytuacjach szkolnych;
- inspiracje do działań specjalnych (projektowych);
- ćwiczenie na godzinę do dyspozycji wychowawcy.

Narzędziownik, jak wszystkie poprzednie, stanowi wielkie bogactwo inspiracji dzięki zamieszczonym w nim scenariuszom lekcji do wykorzystania „od zaraz”!

*Inspiracją może być także webinarium na ten temat, które odbyło się 18 marca 2021 roku:
„Jak uwrażliwiać uczniów i uczennice na wyzwania globalne?”*

https://www.youtube.com/watch?v=3iEL_qNVIMQ&t=12s

Oglądanie rozpocznij od minuty 12.

AUTODIAGNOZA – W JAKIM STOPNIU W MOJEJ PRACY WYCHOWAWCZEJ OBECNE SĄ ZAGADNIENIA ANGAŻOWNIA SIĘ W PROBLEMY LOKALNE I GLOBALNE?

Dobrzy nauczyciele i dobre nauczycielki, wspaniałe wychowawczynie i wspaniali wychowawcy, to po pierwsze - osoby refleksyjne. W refleksji, na początku każdego procesu na pewno pomaga diagnoza.

Stąd, w każdej części narzędziownika, także w tych, które dotyczą lokalnych i globalnych zagadnień obecnych w pracy wychowawców i wychowawczyń, jest propozycja narzędzi do autodiagnozy.

Odpowiedzcie na kilka pytań, aby zastanowić się co jest Waszą mocną stroną w pracy z uczennicami i uczniami w tych obszarach, a co warto wzmacniać, rozwijać.

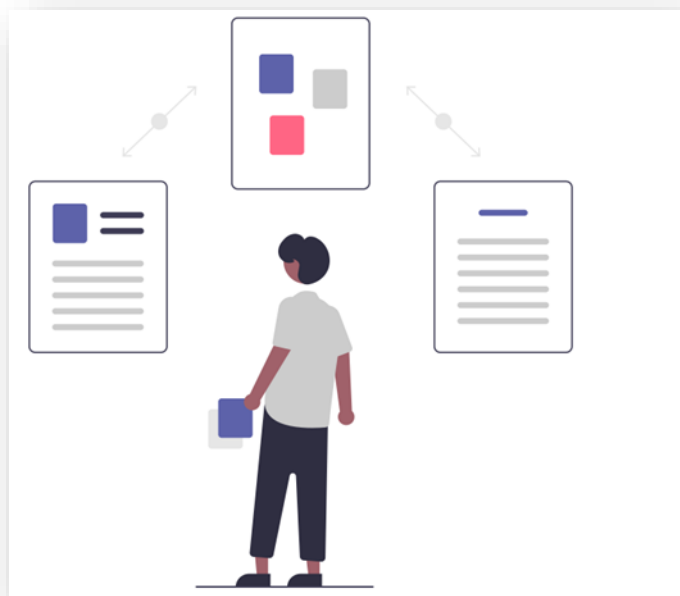

REFLEKSJA

W jakim stopniu autodiagnoza pomogła Ci w refleksji o własnej pracy wychowawczej? Może warto uczniom i uczennicom też zaproponować taki sposób refleksji o własnych działaniach?

SZKOŁA JEST ŻYCIEM

W naszych działaniach lokalnych mamy szansę **być blisko spraw drugiego człowieka, który mieszka obok nas**. Angażując się w inicjatywy lokalne, często odpowiadamy na potrzeby innych ludzi, ale i na swoje potrzeby, zauważamy wspólnotę lokalną i potrzebę dbania o nią.

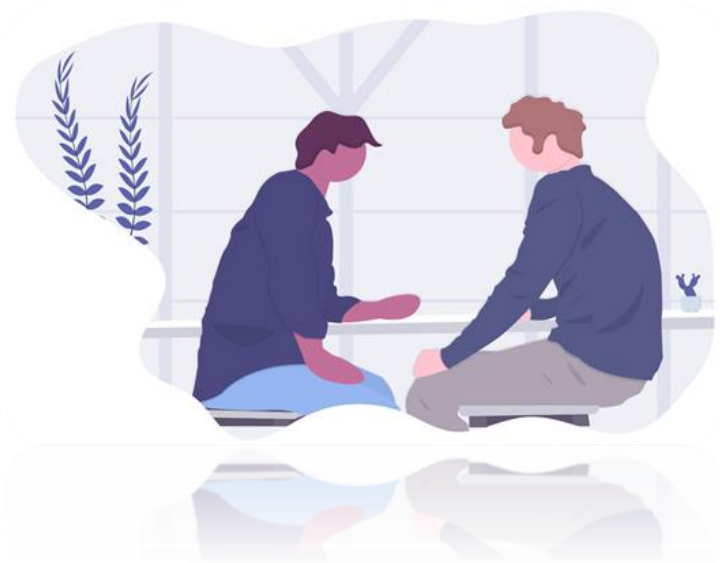
Poruszając zagadnienia globalne i rozmawiając z naszymi wychowanicami i wychowankami o wartościach w kontekście uwrażliwiania na wyzwania globalne uruchamiamy w nich postawy, na kształtowaniu których nam zależy.

Rozmawiamy o tym: **Co jest dla mnie ważne, co jest ważne dla nas? Co jest ważne dla świata i wszystkich ludzi? Czy moje wartości są podobne do wartości innych osób? Czym się różnią i z czego te różnice wynikają? Skąd wiem, że moje poglądy są moje i są ważne? Co oznacza być nonkonformistą?**

Tematów do takich rozmów dostarczają bieżące wiadomości - przyglądajcie się wspólnie światu i rozmawiajcie na ważne tematy, nie unikając tych kontrowersyjnych. Pandemia koronawirusa? Zmiana klimatu? Zamach terrorystyczny? Daj uczniom dość do głosu: pozwól podzielić się wiedzą, którą mają, emocjom, które się w nich pojawiają, wreszcie, wartościom, na których bazują.

SZKOŁA NIE JEST ETAPEM PRZYGOTOWANIA DO ŻYCIA – SZKOŁA JEST ŻYCIEM! Stąd zasada pierwsza – REAGUJ!

DZIAŁANIA PROJEKTOWE

Najlepszym sposobem do angażowania uczennic i uczniów w problemy społeczności lokalnej i do problemów globalnych jest realizowanie z nimi działań projektowych.

Metoda projektu, kompleksowo przyczynia się do rozwoju umiejętności miękkich: współpracy, decyzyjności, dyscypliny, samodzielności, planowania.

Uczennice i uczniowie od początku do końca realizacji projektu mają wpływ na bieg wydarzeń. Począwszy od sformułowania tematu projektu, poprzez postawienie celów, zaplanowanie działań, ich realizację i prezentację efektów pracy. Ta samodzielność i decyzyjność bardzo zachęca do aktywności, skłania do angażowania się.

Praca metodą projektu daje nauczycielkom i nauczycielom możliwość budowania lepszych relacji z uczennicami uczniami. Występujemy w nowej roli: inspiratora, konsultanta, doradcy, osoby wspierającej i motywującej. Budujemy swój autorytet. Mamy szansę oderwać się od codziennej rutyny.

Korzyści dla uczennic i uczniów, które daje praca projektowa trudno jest przecenić. Oprócz tych merytorycznych związanych z realizowaną tematyką, to także:

- zdobywanie wiedzy przez doświadczenie i aktywne działanie
- rozwój zainteresowań, zdolności, potrzeb i aspiracji
- pokazanie swoich mocnych stron i predyspozycji
- rozwijanie umiejętności komunikowania się
- nauka pracy w grupie, rozwiązywania problemów
- kształtowanie poczucia odpowiedzialności za działania własne i zespołu
- planowanie i organizowanie własnych działań
- korzystanie z różnych źródeł informacji
- podniesienie samooceny
- sztuka wystąpień publicznych (prezentacja wykonanej pracy)
- zdolność do autorefleksji
- uczenie się na błędach

KRYTYCZNE MYŚLENIE

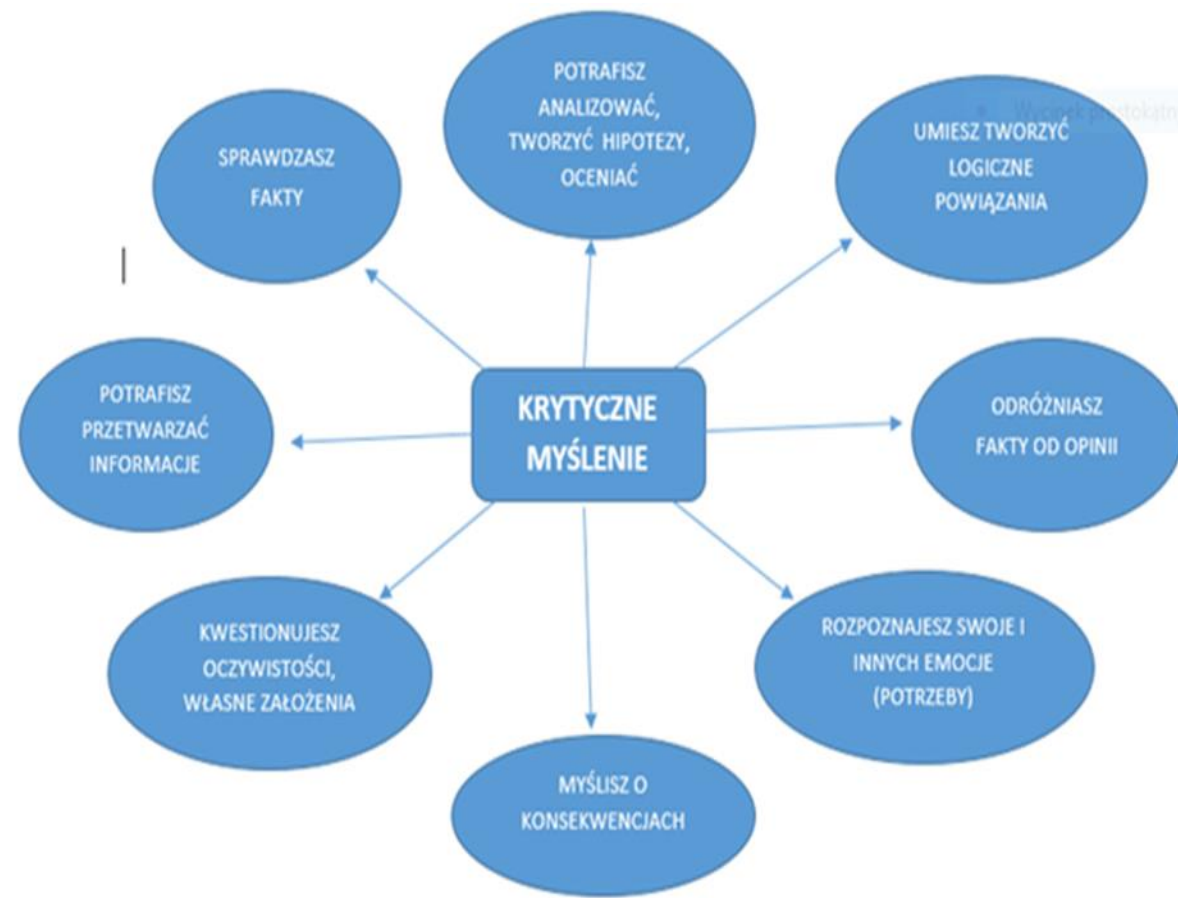
Wszyscy ludzie myślą. Taka jest nasza natura, bo przecież człowiek to istota myśląca. Jednakże duża część naszych rozumowań i formułowanych opinii jest automatyczna i bezrefleksyjna, a przez to podatna na błędy, wpływ skrzywień poznawczych, stereotypów i uprzedzeń.

Zaczynasz myśleć krytycznie, gdy swoje codzienne myślenie — czyli rozumowania, interpretacje, oceny i decyzje — poddajesz refleksji.

Czym więc jest krytyczne myślenie? Nie ma jednej, oficjalnej definicji myślenia krytycznego (byłoby to sprzeczne z ideą myślenia krytycznego). W literaturze dotyczącej tego zagadnienia można znaleźć kilka definicji.

Maciej Winiarek upraszcza i ujednolica pojęcia myślenia krytycznego według najczęściej pojawiających się postaw, które je tworzą, za pomocą mapy myśli przedstawionej poniżej.

Maciej Winiarek <https://mysleniekrytyczne.edu.pl/myslenie-krytyczne/> [dostęp 24.03.2021]

WRÓĆMY DO EDUKACJI WŁĄCZAJĄCEJ

Istotnym wątkiem, który już pojawiał się w modułach tego kursu była edukacja włączająca.

Temat powrócił – byłoby wspaniale, aby powrócić do niego w klasie.

Prezentujemy pomysł, który mamy nadzieję, zainspiruje Cię do działań z uczennicami i uczniami.

Sporządźcie **MAPĘ WASZEJ KLASY** symbolizującą Waszą **różnorodność**.

- ❖ każda osoba samodzielnie sporządza symbol własnej postaci (bądź częścią tej mapy, jedną z osób na mapie),
- ❖ podpiszcie postaci swoimi imionami,
- ❖ określcie podczas wspólnej rozmowy mocne strony każdej z osób (najlepiej określić liczbę mocnych stron przypisanych każdej z osób, np. po 3),
- ❖ wskażcie powiązania pomiędzy osobami na mapie (kolory, oznaczenia, symbole powiązań wymyślcie i ustalcie sami),
- ❖ pod mapą niech każdy dokończy zdanie: „Jesteśmy różnorodni i dlatego...”,
- ❖ dodajcie inne Wasze pomysły na wzbogacenie MAPY KLASY 😊

REFLEKSJA O WŁASNYM PROCESIE UCZENIA SIĘ

Wszystko ma swój początek i swój koniec. Nasz kurs także dobiega końca.

Chcemy namówić Cię do ważnego, z punktu widzenia Twojego procesu uczenia się, działania tzn. do refleksji o Twoim uczeniu się w kursie.

UZASADNIENIE/PRZYPOMNIENIE

Refleksja o uczeniu się jest warunkiem koniecznym do tego, aby się uczyć!

Dlatego zadanie praktyczne związane z refleksją o uczeniu się będzie obowiązkowym w tym module.

REFLEKSJA O WŁASNYM UCZENIU SIĘ

Spośród różnych technik autorefleksji wybraliśmy zdania niedokończone.

W uczeniu się pomagało mi...

Moim największym sukcesem podczas pracy w tym kursie jest...

Największą trudność sprawiło mi...

Innym wychowawcom rekomendowałabym/rekomendowałbym...

Zaskoczyło mnie, że...

Kurs w mojej pracy wychowawczej zmienił to, że...

Znalazłam/znalazłem odpowiedź na...

Najważniejsze dla mnie było...

WYBÓR PRAKTYCZNYCH ZADAŃ ROZWOJOWYCH

A oto zadania praktyczne modułu piątego! Masz do zrealizowania dwa zadania praktyczne:

1. zadanie 5.1.O., czyli obligatoryjne, dotyczące refleksji o Twoim uczeniu się w kursie,
2. jedno spośród zadań zaproponowanych do wyboru (oznaczone literą W).

ZADANIE 5.1.0. OBLIGATORYJNE

Dokończ (zapisz) zaproponowane zdania niedokończone.

- ✓ W uczeniu się pomagało mi...
- ✓ Moim największym sukcesem podczas pracy w tym kursie jest...
- ✓ Największą trudność sprawiło mi...
- ✓ Innym wychowawcom rekomendowałabym/rekomendowałbym...
- ✓ Zaskoczyło mnie, że...
- ✓ Kurs w mojej pracy wychowawczej zmienił to, że...
- ✓ Znalazłam/znalazłem odpowiedź na...
- ✓ Najważniejsze dla mnie było...

ZADANIE 5.2.W. DO WYBORU

Zaproponuj uczennicom i uczniom sporządzenie indywidualnej mapy myśli, w której centralnym hasłem będzie **MOJE ZAANGAŻOWANIE W PROBLEMY LOKALNE / GLOBALNE**

Zamoderuj rozmowę, która będzie zainspirowana indywidualnymi mapami myśli. Zadaj pytania, które skłonią uczennice i uczniów do refleksji o ich zaangażowaniu. Zapisz pytania, które zadałaś uczennicom i uczniom w rozmowie moderowanej przez Ciebie.

Po realizacji tego zadania odpowiedz na pytania:

- ✓ Z czego, co zrobiłaś/zrobiłeś jesteś najbardziej zadowolona/zadowolony?
- ✓ Co w tym działaniu było najtrudniejsze i jak sobie z tym radziłaś/radziłeś?
- ✓ Co ciekawego zauważyłaś/zauważyłaś u swoich uczniów i uczennic?
- ✓ Co zaskoczyło Cię w ich wypowiedziach?

ZADANIE 5.3.W. DO WYBORU

Porozmawiaj ze swoimi wychowankami/wychowanicami. o tym, jak postrzegają swoje możliwości w angażowaniu się w problemy środowiska lokalnego (problemów globalnych).

Zastosujcie w rozmowie metodę pięciu pytań:

1. Co możesz lub chcesz zacząć robić, aby...?
2. Co możesz lub chcesz przestać robić, aby...?
3. Czego będziesz robiła/robił mniej, aby...?
4. Czego będziesz robiła/robił więcej, aby...?
5. Co będziesz robiła/robił inaczej, aby...?

Odpowiedz na pytania:

- ✓ Czego się dowiedziałaś/dowiedziałeś?
- ✓ Jakie postawy wśród uczniów i uczennic były dominujące?
- ✓ Z czego jesteś zadowolona/zadowolony?
- ✓ Co było trudne i jak sobie radziłaś/radziłeś z tym?

ZADANIE 5.4.W. DO WYBORU

Które treści modułu były dla Ciebie inspirujące? Zastosuj jedno z proponowanych w narzędziownikach ćwiczeń lub zrealizuj scenariusz.

Po realizacji podziel się refleksją z działania:

- ✓ Z czego jesteś dumna/dumny?
- ✓ Co było trudne lub co się nie udało lub co przebiegało inaczej niż założyłaś/założyłeś?
- ✓ Co zarekomendowałabyś/zarekomendowałbyś innym nauczycielom i nauczycielkom?
- ✓ Przed czym przestrzegasz?

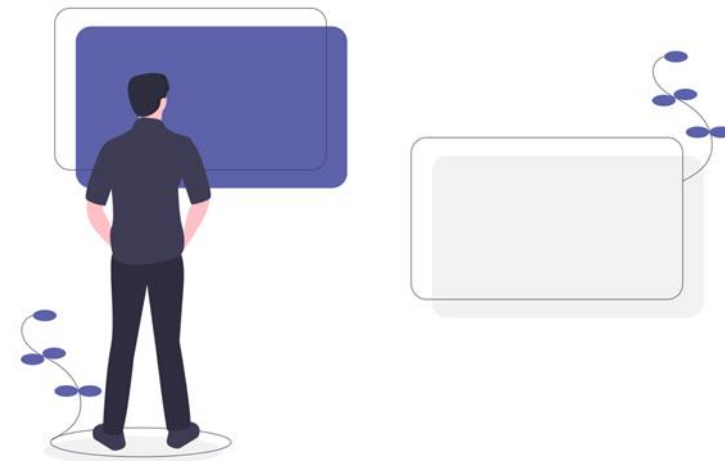

ZADANIE 5.5.W. DO WYBORU

Zaproponuj własne ćwiczenie/scenariusz, które realizują cel tego modułu, czyli wspierają angażowanie uczniów i uczennic w życie społeczności lokalnej lub w problemy globalne. Skąd zaczerpnęłaś(nęłeś) inspirację? Napisz, jakich efektów się spodziewasz lub - jeśli ćwiczenie przeprowadziłaś(łeś) - jakie były efekty realizacji tego ćwiczenia dla Twoich wychowanków, a jakie dla Ciebie?

Odpowiedz na pytania:

- ✓ Z czego jesteś dumna/dumny?
- ✓ Co było trudne lub co się nie udało lub co przebiegało inaczej niż założyłaś/założyłeś?
- ✓ Co zarekomendowałabyś/zarekomendowałbyś innym nauczycielom i nauczycielkom?
- ✓ Przed czym przestrzegasz?

ZADANIE 5.6.W. DO WYBORU

Zorganizuj spotkanie z uczennicami uczniami, którego tematem będzie RÓŻNORODNOŚĆ. Poproś uczennice i uczniów (forma według Twojego lub Waszego wspólnego pomysłu) o zdefiniowanie swojej roli w grupie klasowej i edukacji włączania. Ważne, aby każda osoba doprecyzowała, jak współpracuje z innymi w klasie, jak włącza, wspiera koleżanki i kolegów?

Odpowiedz na pytania:

- ✓ Co Cię zdumiało?
- ✓ Z czego jesteś zadowolona/zadowolony?
- ✓ Co było największą trudnością?
- ✓ O czym chcesz pamiętać przy podobnym do tego doświadczeniu?

PODSUMOWANIE REALIZACJI KRYTERIÓW SUKCESU KURSU

Wróćmy do celu i kryteriów sukcesu naszego kursu.

CEL KURSU: Inspirowanie i wzmacnianie uczestników i uczestniczek kursu w planowaniu i realizacji działań wychowawczych z uczniami i uczennicami, obejmujących całe doświadczenie szkolne.

KRYTERIA SUKCESU KAŻDEGO MODUŁU W KURSIE: W module OU (osoba uczestnicząca):

1. zapozna się z treściami merytorycznymi modułu (np. teksty, filmy, podcasty, nagrania webinarów, ilustracje),
2. wybierze inspirujące dla siebie i adekwatne do wyzwań wychowawczych, z którymi się mierzy, zadanie praktyczne do realizacji z uczniami i uczennicami (zadanie / narzędzie / działanie),
3. zaadaptuje wybrane zadanie praktyczne (działanie / narzędzie, zagadnienie) do kontekstu własnej pracy wychowawczej i zaplanuje proces jego wykorzystania,
4. zrealizuje wybrane zadanie praktyczne,
5. podda refleksji zrealizowane zadanie praktyczne i jego efekty pod kątem własnej praktyki wychowawczej i sformułuje wnioski,
6. podda refleksji zrealizowane zadanie praktyczne i jego efekty dla uczniów oraz wypracuje wnioski,
7. podzieli się swoimi refleksjami z mentorem w kursie i innymi osobami uczestniczącymi.

REFLEKSJA:

W jaki sposób poszczególne kryteria sukcesu przyczyniły się do osiągnięcia celu? Realizacja których z nich wymagałaby większej Twojej uwagi?

Dziękujemy!

**Fundacja Centrum
Edukacji Obywatelskiej**

ul. Noakowskiego 10
00-666 Warszawa

www.ceo.org.pl
www.blog.ceo.org.pl

I to koniec! Dziękujemy za współpracę.

**Życzymy wam wiele satysfakcji i docenienia
w waszej pracy wychowawczej!**

**Niech przyświeca wam credo, że
RELACJA W WYCHOWANIU TO PODSTAWA!**